

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่ง (กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, 2540) เป็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้ง แน่นแฟ้น และมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด จากลักษณะของความสัมพันธ์แบบมนุษย์ถูกควบคุมโดยธรรมชาติในสมัยก่อน ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์แบบมนุษย์เอาชนะธรรมชาติ ในบางพื้นที่บนพื้นโลกมีลักษณะของความสัมพัทธ์เป็นแบบมนุษย์กำลังถูกทำลายโดยธรรมชาติ สาเหตุที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวคือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรโลก การเพิ่มขึ้นของประชากรมิใช่เพิ่มขึ้นเฉพาะปริมาณเท่านั้น แต่เพิ่มขึ้นในด้านความต้องการทรัพยากรทั้งในสิ่งที่จำเป็นและเกินความจำเป็นสำหรับชีวิตอีกด้วย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แม้ทรัพยากรบางชนิดจะสามารถสร้างเสริมขึ้นมาได้ก็ตาม พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มปริมาณความต้องการของมนุษย์กับการเพิ่มปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติขาดความสมดุลกันและมีแนวโน้มว่าปัญหาความสัมพันธ์ดังกล่าวจะทวีความเข้มข้นและมีความรุนแรงมากขึ้น (มนัส สุวรรณ, 2539)

ในทศวรรษที่ผ่านมาเป็นทศวรรษแห่งการพัฒนา ผลที่เกิดจากการเร่งรัดพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีจากโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐ มีการเร่งรัดเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้มากที่สุด การพัฒนาโดยการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อให้ทันกับการบริโภคของพลเมืองโลก ทำให้เกิดผลกระทบ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นปัญหาอย่างมากคือ ปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม (มนัส สุวรรณ, 2539) การเร่งและเน้นความเจริญทางด้านวัตถุ แต่ไม่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนได้ โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยในระดับท้องถิ่น ที่ต้องเผชิญกับปัญหามลพิษต่างๆ จากโครงการพัฒนาของรัฐ โดยที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขได้ เช่น ปัญหาขยะที่เกิดจากการบริโภคทรัพยากรของมนุษย์กองสมุเป็นกองในเมืองใหญ่ ถูกนำไปทิ้งในชนบท ชายฝั่ง และตามท่าเรือจากนิวยอร์กถึงเซี่ยงไฮ้ (D.Krupp, et al.,1990) ปัญหาการทิ้งขยะเป็นพิษ ปัญหาการทดสอบอาวุธ

นิวเคลียร์ ปัญหาการทำลายป่า ปัญหาการใช้สารเคมีในอาหาร ปัญหาการเคลื่อนย้ายมลพิษข้ามแดน ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศหนึ่งก่อ แต่ผลไปตกอยู่กับอีกประเทศหนึ่ง เช่น ในปี พ.ศ.2521 ประเทศไนจีเรีย พบว่าอิตาลีได้ส่งกากที่เป็นพิษภัยมายังหมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่ง ประเทศไนจีเรียจึงประท้วงโดยเรียกเอกอัครราชทูตของตนกลับประเทศ จนในที่สุด รัฐบาลอิตาลีต้องออกมารับผิดชอบ ส่วนในประเทศไทย การระเบิดของคลังท่าเรือคลองเตยในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2534 ก็เกิดจากขยะมีพิษที่ส่งมาจากประเทศอื่น (มิ่งสรรพ์ ชาวสะอาด , พิสมัย ภูริสินสิทธิ์ เขี่ยมสกุลรัตน์, 2538)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้ มีผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ การแก้ไขปัญหาในส่วนของหน่วยงานที่รับผิดชอบมักจะล่าช้า ไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการอย่างทั่วถึงที่ ปัญหาผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมบางปัญหาเกิดจากการกระทำของบริษัทยักษ์ใหญ่ มีต้นทุนสูง เป็นบริษัทที่มีกลุ่มผลประโยชน์จำนวนมากมายมหาศาล เมื่อประชาชนร้องเรียนให้แก้ไขการกระทำของบริษัทที่มีผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ผ่านหน่วยงานของรัฐหรือในท้องถิ่นตามขั้นตอนที่ราชการกำหนด การแก้ไขปัญหามักจะล่าช้าหรือถูกทำให้ล่าช้าเนื่องจากบริษัทเหล่านั้นมีต้นทุนสูงที่มักจะให้เงินช่วยเหลือสนับสนุนแก่ทางราชการ ในรูปแบบของการวิจัยหรือให้เงินช่วยเหลือการรณรงค์ เผยแพร่ ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Nador , 1990)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วทันเวลาตามที่ควรจะเป็น เช่น กรณีน้ำในลำน้ำพองเน่าเสียเนื่องจากบริษัทพินิคส์ได้ปล่อยน้ำเสียจากการผลิตกระดาษลงสู่ลำน้ำพอง ทำให้น้ำเน่าเสีย ปลายายเป็นจำนวนมาก บริษัทพินิคส์ก็ได้พยายามให้เงินทุนแก่ทางราชการในการศึกษาวิจัยโครงสร้างของดินที่รับน้ำทิ้งทางกายภาพและเคมีในดิน ศึกษาวิจัยปริมาณไอออนแต่ละชนิดในน้ำซึมและในดิน นอกจากนั้นยังพยายามจัดโครงการเสริมรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นรอบพื้นที่และคนงาน โดยส่งเสริมให้ปลูกยูคาลิปตัสป้อนเข้าโรงงาน ชาวบ้านที่เข้าร่วมได้รับค่าดูแลรักษาไร่ละ 500 บาทปี ตลอด 4 ปี ประกันผลผลิต 20 ตัน/ไร่ ในราคา 800 บาท/ตัน แต่มีเงื่อนไขว่าชาวบ้านต้องรับน้ำทิ้งจากโรงงานไปใช้ในการเกษตร เพื่อเลี่ยงการทิ้งน้ำเสียลงลำน้ำพอง (ผู้จัดกร 6-7/7/2539 อ่างใน สถานการณ์สิ่งแวดล้อม , 2539)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการรวมพลังของประชาชนเพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการรวมพลังเพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม (Organizing for Environmental Change) เป็นกระแสการปฏิบัติการที่ได้จากการเรียนรู้ที่อาศัยความกระตือรือร้นและศักยภาพในการก่อพลังร่วมของบุคคล (Nador , 1990) ลักษณะของการรวมพลังที่ทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประชาชนเช่นนี้เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลกเพื่อปกป้องและรักษาสภาพแวดล้อมของโลกให้คงอยู่ในลักษณะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม กลุ่มพลังประชาชนเหล่านี้จัดตั้งเป็นองค์กรหลายๆ องค์กร เช่น พลังของผู้บริโภคที่ปฏิเสธการซื้อผลผลิตที่พวกเขาพิจารณาแล้วพบว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของพวกเขา เช่น กลุ่ม Green peace และกลุ่ม Earth First เป็นกลุ่มที่ทำงานอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่อันตรายมากตลอดเวลา อาทิ คัดค้านการทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ คัดค้านการทิ้งขยะมีพิษ คัดค้านการล่าปลาวาฬอย่างผิดกฎหมาย นอกจากนี้ก็ยังมีกรรวมพลังของกลุ่มนักเรียนมัธยม 18 รัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นกลุ่ม U.S. Public Interest Research Group (USPIRG) ดำเนินการร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ทำวิจัยและผลักดันให้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อให้เกิดการปฏิบัติต่อเรื่องราวที่สำคัญๆ เช่น การรีไซเคิลขยะ มลภาวะในน้ำ (D.Krupp , et al., 1990)

ขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นนี้ เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียกร้องของชุมชนในลักษณะของการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังต่อรองให้รัฐแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนที่มีรัฐและประชาชนร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกัน มิใช่การรวมพลังเคลื่อนไหวเพื่อล้มล้างอำนาจรัฐหรือช่วงชิงอำนาจรัฐเหมือนที่ผ่านมา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร , 2540) ปัจจุบันรูปแบบของการเคลื่อนไหวลักษณะนี้เพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะการรวมพลังเคลื่อนไหวคัดค้านการจัดการขยะในเมืองใหญ่ๆ ของรัฐที่พยายามจะจัดการขยะโดยวิธีการต่างๆ ในพื้นที่ชนบทรอบๆ เมืองใหญ่ เพราะง่ายและสะดวกต่อการขนถ่ายไปจัดการ

ประเทศไทยเองก็ต้องพบกับปัญหาในเรื่องของวิธีการกำจัดมูลฝอยในเมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพฯ สงขลา นครราชสีมา ขอนแก่น และเชียงใหม่ เนื่องจากกระแสของการบริโภคที่เกินความจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ประกอบกับการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติมากขึ้น ผลผลิตที่เหลือจากการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ธรรมชาติไม่สามารถจะรองรับได้ในระยะเวลาที่จำกัดต่อปริมาณของเสียที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งของเสียจากแหล่งอุตสาหกรรม แหล่งเกษตรกรรม ตลอดจนบ้านเรือนที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นทุกวัน

ระบบการจัดการขยะมูลฝอยของรัฐในปัจจุบันมุ่งเน้นในเรื่องของการกำจัดให้ทันเมืองใหญ่ เพื่อป้องกันผลประโยชน์จากนโยบายการท่องเที่ยวเป็นหลัก ฉะนั้น วิธีที่รัฐเลือกจึงมักจะเป็นการขนถ่ายขยะจากเมืองใหญ่สู่ชนบทรอบๆ เมือง เพราะพื้นที่ชนบทรอบๆ เมืองยังมีที่รกร้างว่างเปล่า เป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม หรือเป็นป่าสงวนอีกมาก ประกอบกับจำนวนประชากรก็น้อยเมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่ที่มีอยู่ แต่การจัดการกับปัญหาขยะด้วยวิธีที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาลก็ทำให้เกิดปัญหาหมอกพิษกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศและน้ำ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงได้รับผลกระทบ เดือดร้อน การแก้ไขปัญหามาของประชาชนด้วยวิธีที่ถูกต้องตามระบบของทางราชการมักจะไม่เกิดผลและล่าช้า ทำให้ประชาชนต้องหาวิธีในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

ซึ่งได้ผลดีกว่าการแก้ไขตามระบบราชการ วิธีที่กลุ่มประชาชนใช้กันมากที่สุดและประสบผลสำเร็จสูงเมื่อเทียบกับวิธีอื่นคือ การรวมพลังชุมชน ต่อต้านหรือคัดค้านการดำเนินการต่างๆ ของผู้มีอำนาจ เช่น กลุ่มนายทุน หรือรัฐ (จรัล ดิษฐาอภิชัย , 2536) ซึ่งบางครั้งได้นำเสนอโครงการพัฒนาบางโครงการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชุมชนมากกว่าการสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การเสนอการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นที่อำเภออลอง จังหวัดแพร่ และการสร้างเตาเผาขยะด้วยลิกไนต์ที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น (ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ , 2542)

กรณีจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งที่พบกับปัญหาการเคลื่อนไหวคัดค้านการจัดการขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่จากประชาชนในท้องถิ่นเช่นกัน เพราะเนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของภาคเหนือ มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมดถึง 40 ตารางกิโลเมตร ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้มีการขยายตัวในการผลิตและการบริโภคทรัพยากร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปริมาณขยะและของเสียเพิ่มขึ้นถึงวันละ 250 ตันต่อวัน (เทศบาลนครเชียงใหม่.2541) ทำให้เทศบาลนครเชียงใหม่ต้องประสบกับปัญหาในการกำจัดขยะทั้งในด้านวิธีการจัดการและสถานที่สำหรับจัดการ เพราะมักจะถูกต่อต้านคัดค้านจากประชาชนในพื้นที่เสมอ เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยงานรักษาความสะอาด กองอนามัยและสิ่งแวดล้อม (เทศบาลนครเชียงใหม่ อ้างใน จุมพล อภิรติมัย , 2538) ได้สรุปสภาพปัญหาการจัดการขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่าปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่มีหลายประการ คือ

1. วิธีการจัดการมูลฝอยที่เทศบาลเลือกใช้คือ การเทลงบนพื้นดิน หรือในหลุมแล้วเผา บางครั้งก็ฝังกลบ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนในท้องถิ่น
2. ปัญหาการจัดการที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่กำจัดมูลฝอย มีการต่อต้านจากประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บริเวณข้างเคียง เพราะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิธีการกำจัดที่เทศบาลดำเนินการอยู่
3. ปัญหาจากการบริหารจัดการ เกี่ยวกับปัญหาขยะของผู้บริหารเทศบาลนครเชียงใหม่ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ที่ใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยได้ทราบวิธีการกำจัดขยะและมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการมูลฝอยของเทศบาล
4. ปัญหาการเพิ่มจำนวนของมูลฝอยที่เกิดจากประชาชนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

การเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อคัดค้านการจัดการขยะของเทศบาลนครเชียงใหม่เริ่มจากการจัดการมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ได้เริ่มดำเนินการในปี 2501 โดยนำขยะไปกำจัดโดยวิธีกองทิ้งบนดินให้ย่อยสลายตามธรรมชาติ ขุดหลุมกลบ ตากแห้งและเผาในพื้นที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่เอง จำนวน 132 ไร่ ในตำบลแม่เหียะ หมู่ที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการจนถึงปี 2532 พื้นที่ไม่สามารถรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นทุกวันได้ ระบบนิเวศของบ้านหมู่ที่ 2 เริ่มเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย น้ำใต้ดินเน่าเสีย อากาศเป็นพิษ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของสัตว์และมนุษย์ ชาวบ้านได้ขอร้องให้เทศบาลหยุดทิ้งขยะเพื่อแก้ไขปัญหาเร่งด่วน จนกระทั่งมีการปิดถนน ห้ามเทศบาลนำขยะไปทิ้งในหมู่บ้าน ทำให้เทศบาลต้องจัดหาพื้นที่สำหรับจัดการกับปัญหาขยะแห่งใหม่ ซึ่งในระหว่างการหาพื้นที่กำจัดขยะนั้น เทศบาลนคร-เชียงใหม่ก็ได้จัดการกับปัญหาขยะโดยการนำไปกำจัดร่วมกับสุขาภิบาลของอำเภอต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งก็มักจะถูกคัดค้านจากประชาชนในท้องถิ่นเหล่านั้นเสมอ เนื่องจากปริมาณขยะของเทศบาลมีมากเกินไปที่สุขาภิบาลจะรองรับได้ (จุมพล อภิรติมัย , 2538)

บ้านเกษตรใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับการร้องขอจากเทศบาลนครเชียงใหม่เพื่อนำขยะมูลฝอยมาทิ้งในพื้นที่ของหมู่บ้าน เนื่องจากบ้านเกษตรใหม่เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งของหมู่บ้านเป็นบ่อดินลูกรังขนาดใหญ่ เนื่องจากเจ้าของที่ดินเห็นว่าสภาพพื้นดินเป็นป่าแพะหมดสภาพ ลักษณะดินเป็นดินลูกรังจึงทำการขุดดินขาย ทำให้เกิดบ่อดินลูกรังขนาดใหญ่หลายบ่อ เมื่อชาวบ้านได้รับการร้องขอให้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของบ้านเมืองเนื่องจากขยะเน่าเหม็นในเชียงใหม่ จึงอนุญาตให้นำขยะไปทิ้งจนเต็มบ่อในปี 2537 จึงกลบบ่อ ซึ่งในขณะที่ดำเนินการทิ้งขยะในบ่อดินนั้น เทศบาลนครเชียงใหม่ไม่ได้ดำเนินการในด้านความสะอาดเรียบร้อยจากการขนถ่ายขยะ การป้องกันโรคจากสัตว์แมลงนำโรค การรักษาสภาพแวดล้อมและการป้องกันกลิ่นเหม็น หรือน้ำเน่าเสียจากขยะให้กับประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากจากผลกระทบดังกล่าว ชาวบ้านเกษตรใหม่ไม่ยินยอมให้เทศบาลทิ้งขยะในบ่อดินบ่ออื่นๆ อีกต่อไป (ชาติ อ่องพะ , 2538) ซึ่งส่งผลให้ขยะในเมืองเชียงใหม่ล้นเมืองไม่มีที่กำจัด เกิดปัญหาทั้งในเรื่องของกลิ่นและทัศนียภาพ หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและเทศบาลนครเชียงใหม่ จึงเข้าเจรจากับชาวบ้านเกษตรใหม่อีกครั้ง โดยทำข้อสัญญาว่าจะดำเนินการจัดการขยะโดยการฝังกลบที่ถูกต้องลักษณะ (Sanitary Landfill) ในบ่อดินลูกรังที่มีความลึก 20 เมตร พื้นที่ 16 ไร่ มีการปูแผ่น High Density Polyethylene (HDPE) เพื่อป้องกันการรั่วซึมของน้ำชะขยะและมีระบบระบายน้ำชะขยะ (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2537) จากการเจรจาระหว่างหัวหน้าหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับผู้แทนเทศบาลนครเชียงใหม่พร้อมกับการทำสัญญา ทำให้ชาวบ้านหมู่ที่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัด

เชียงใหม่ ยินยอมให้นำขยะมาจัดการในบ่อดินของหมู่บ้านโดยวิธีการฝังกลบที่ถูกสุขลักษณะเมื่อเดือนตุลาคม 2537

เทศบาลนครเชียงใหม่สามารถเข้าไปทิ้งขยะได้เป็นเวลา 2 ปี หลังจากเตรียมพื้นที่แล้ว แต่หลังจากการเตรียมพื้นที่แล้ว เทศบาลนครเชียงใหม่ก็นำขยะไปฝังกลบนานถึง 4 ปี เพราะเทศบาลอ้างว่ายังหาแหล่งกำจัดต่อไปไม่ได้ จนกระทั่งขยะล้นหลุมกำจัดสูงถึง 3 เมตร จึงปิดหลุมอย่างถาวร หลังจากนั้น เทศบาลนครเชียงใหม่ก็ต้องพบกับปัญหาขยะล้นเมืองอีกครั้งเพราะหาแหล่งกำจัดไม่ได้อีก ไม่มีพื้นที่ไหนยินยอมให้เทศบาลนำขยะไปกำจัด (ชาติ อ่องพะ , 2538) เทศบาลนครเชียงใหม่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเข้ามาเจรจากับชาวบ้านเกษตรใหม่อีกครั้งหนึ่งเพื่อขอนำขยะกลับมากำจัดโดยวิธีฝังกลบในบ่อดินลูกรังที่ยังมีอยู่หลายบ่อในเขตพื้นที่ของหมู่บ้าน โดยอ้างถึงรายงานการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่เทศบาลนครเชียงใหม่ได้ว่าจ้างบริษัทสยามเทคกรุ๊ป จำกัด ทำการศึกษา ผลการศึกษาระบุว่า บ้านเกษตรใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีความเหมาะสมสำหรับการกำจัดขยะแบบฝังกลบที่ถูกสุขลักษณะมากกว่าอำเภออื่นๆ จากการเปรียบเทียบการประเมินผลกระทบเบื้องต้นทั้งด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านเศรษฐกิจ และสังคม และด้านการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ (เทศบาลนครเชียงใหม่ , 2540) แต่ประชาชนบ้านเกษตรใหม่ ไม่ยินยอมให้เทศบาลนครเชียงใหม่ นำขยะมากำจัดโดยการฝังกลบในบ่อดินอีก พร้อมทั้งมีการรวมกลุ่มเป็นพลังของชุมชน แสดงการปฏิเสธ คัดค้าน และต่อต้าน เพื่อไม่ให้หน่วยงานของรัฐและเทศบาลนครเชียงใหม่สามารถนำขยะเข้ามากำจัดในพื้นที่ของหมู่บ้านอีกต่อไป

จากสภาพการที่ชาวบ้านเกษตรใหม่รวมพลังคัดค้านการกำจัดมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจถึงกระบวนการรวมพลังของชาวบ้านเกษตรใหม่ที่สามารถรวมพลังชุมชนคัดค้านการกำจัดมูลฝอยได้สำเร็จ ทำให้เทศบาลนครเชียงใหม่และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่สามารถสร้างข้อต่อรองกับกลุ่มพลังชุมชนได้ และต้องหาพื้นที่แห่งใหม่ในการกำจัดมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อไป

ในการศึกษากระบวนการรวมพลังชุมชนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกประเด็นศึกษาไว้ 4 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1 ศึกษาสาเหตุที่ก่อให้เกิดการรวมพลังเคลื่อนไหว ประเด็นที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบของการรวมพลังเคลื่อนไหว ประเด็นที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมพลังเคลื่อนไหว และประเด็นที่ 4 ศึกษาการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพของกระบวนการรวมพลังของชุมชนอย่างชัดเจน ตลอดจนการจัดการเฝ้าระวังการเกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อาจจะเกิดขึ้นจากหลุมกำจัดมูลฝอยทั้ง 2 หลุมที่เทศบาลนครเชียงใหม่ได้นำขยะมูลฝอยมาฝังกลบไว้ และปิดปากหลุมอย่างถาวรไปเรียบร้อยแล้ว

เนื่องจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ยังมีไม่มากนัก ผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนร่วมกับรัฐ เพื่อเป็นการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลกระทบชุมชนอันเนื่องจากการจัดการด้วยความไม่รู้และไม่รับผิดชอบขององค์กรปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นองค์กรท้องถิ่นโดยมีลักษณะของการจัดการที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จำกัด โดยใช้กระบวนการรวมพลังของชุมชนเป็นแนวทางในการสร้างเงื่อนไข เจรจาต่อรอง เรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขของผู้เสียประโยชน์จากการดำเนินการของโครงการ ไม่ให้ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพต่อความเป็นอยู่ และการอยู่อาศัยในพื้นที่นั้นต่อไป ซึ่งอาจเป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนได้อีกรูปแบบหนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาสาเหตุ องค์ประกอบ และเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมพลังของชุมชนท้องถิ่นเพื่อคัดค้านการสร้างหลุมกำจัดมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบ
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนวทางการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการฝังกลบมูลฝอยของชุมชนโดยชุมชน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ที่เลือกศึกษาคือ บ้านเกษตรใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพราะเป็นหมู่บ้านที่หน่วยงานของรัฐเคยดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบและเป็นหมู่บ้านที่ถูกระบุในโครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นระบบกำจัดมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่ ปี 2541 ว่ามีความเหมาะสมในการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบมากกว่าอำเภออื่นๆ

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.3.2.1 ศึกษาบริบทและสภาพทั่วไปของชุมชน
- 1.3.2.2 ศึกษาสภาวะเงื่อนไขทางสังคมที่เป็นสาเหตุและเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการรวมพลังเคลื่อนไหว ซึ่งประกอบด้วย

1. การดำเนินการกำจัดมูลฝอยแบบฝังกลบของเทศบาลนครเชียงใหม่
 2. การปฏิบัติตามเงื่อนไขของชุมชน
 3. ผลกระทบจากหลุมกำจัดมูลฝอย
 4. การจัดการปัญหาของเทศบาลนครเชียงใหม่
 5. เหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดการรวมพลังอย่างรวดเร็ว
- 1.3.2.3 ศึกษาองค์ประกอบของการรวมพลัง ซึ่งประกอบด้วย ประชาสังคมของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์ในชุมชน
- 1.3.2.4 ศึกษาเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมพลัง ซึ่งประกอบด้วย การตอบสนองเพื่อแก้ไขปัญหาของเทศบาลนครเชียงใหม่ ความเชื่อมั่นของชุมชนต่อการรวมพลังเคลื่อนไหว และผลประโยชน์ของชุมชน
- 1.3.2.5 ศึกษาข้อเสนอแนวทางการจัดการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนจากองค์ประกอบด้านเนื้อหา เงื่อนไข ข้อตกลง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กลวิธีในการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ งบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการของแนวทาง

1.4 นิยามศัพท์

องค์กรชุมชน หมายถึง ชาวบ้านจำนวนหนึ่งที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีแนวคิด มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ร่วมกัน

กระบวนการรวมพลัง หมายถึง การเคลื่อนไหวของกลุ่มชนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มหรือการรวมพลังบนเงื่อนไขทางสังคมเดียวกัน มีแนวคิดและความเชื่อร่วมกัน มีการดำเนินงานเพื่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน มีการทำงานอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ

การเคลื่อนไหวของชุมชน หมายถึง การกระทำร่วมกันของกลุ่มชนที่มีการประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีลักษณะที่เป็นแบบอย่างบางอย่าง คือ มีอุดมการณ์ต่างหากของตนเอง มีความพร้อมเพรียง มีความเชื่อมั่นในความเข้มแข็ง และมีแนวนโยบายที่มุ่งมั่นในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

ประชาสังคม หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมการณ์หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสาร มีการรวมกลุ่ม มีความรักเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีระบบการจัดการในกลุ่ม

เงื่อนไขที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมพลัง หมายถึง สถานการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางสังคมที่กระตุ้นให้เกิดการรวมพลังเคลื่อนไหว ในที่นี้หมายถึงการสนองตอบของรัฐต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ความเชื่อมั่นต่อการรวมพลัง และประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการรวมพลังของชุมชน